Bannau Brycheiniog

NODYN CANLLAW DATGELU METEL AC ARCHAEOLEG

PARC CENEDLAETHOL BANNAU BRYCHEINIOG

Swyddog Treftadaeth (Archeoleg) Bannau Brycheiniog

2018 (diweddaru 2020, 2024).

Mae Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn cael ei warchod am ei gefn gwlad hardd, ei fywyd gwyllt a'i dreftadaeth ddiwylliannol. Bwriad y ddogfen ganllaw hon yw cynorthwyo Awdurdod y Parc Cenedlaethol i reoli'r tirwedd hanesyddol a darparu cyngor i bobl sy'n gofyn am ganiatâd i ddefnyddio datgelyddion metel yn y Parc Cenedlaethol.

Mae'n annhebyg y bydd caniatâd i ddefnyddio datgelyddion metel yn cael ei roi ar dir ym mherchnogaeth yr Awdurdod, oni bai fod hynny'n rhan o raglen ymchwil archeolegol achrededig ac o dan oruchwyliaeth.

1. Amcanion Cadwraeth Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

1.1. Diben Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yw cadw a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol y tirwedd arbennig hwn a hyrwyddo cyfleoedd i'r cyhoedd ddeall a mwynhau ei nodweddion arbennig.

1.2. Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog wedi llofnodi'r 'Ddatganiad ar y Cyd ar Gynllun Gweithredu'r Amgylchedd Hanesyddol', sy'n anelu at ddiffinio egwyddorion cyffredin ar gyfer rheoli'r amgylchedd hanesyddol yn gynaliadwy ym mhob un o Barciau Cenedlaethol y DU a sicrhau fod rheoli'r amgylchedd hanesyddol yn gynaliadwy yn cael ei gyfuno'n llawn i holl agweddau o reoli tirweddau Parciau Cenedlaethol. Mae hynny'n cynnwys Amcan III, Gweithred II: Gweithio mewn partneriaeth gydag awdurdodau, asiantaethau a sefydliadau perthnasol i fonitro, cofnodi ac ymchwilio i achosion o droseddu ac ymddygiad gwrth gymdeithasol - 'Trosedd Treftadaeth'.

2. Datgelyddion Metel ac Archeoleg

2.1. Mae llawer o bobl yn defnyddio datgelyddion metel i chwilio am wrthrychau archeolegol sydd wedi'u claddu. O'u defnyddio'n gyfrifol, mewn rhaglenni ymchwil archeolegol a gwaith maes strwythuredig, gallai datgelyddion metel hwyluso darganfyddiadau a bod yn ychwanegiad gwerthfawr at becyn gwaith archeolegol. Fodd bynnag, gallai eu defnyddio'n anghyfrifol aflonyddu ar gyd-destun darganfyddiadau archeolegol a gallai peidio ag adnabod, cofnodi ac adrodd ar ddarganfyddiadau arwain at golli gwybodaeth archeolegol am byth.

2.2. Mae yna gyfyngiadau ar ddefnyddio datgelyddion metel ar dir preifat a chyhoeddus. Mae'n anghyfreithlon, bob tro, defnyddio datgelyddion metel ar unrhyw dir heb ganiatâd y tirfeddiannwr.

2.3. Mae yna gyfyngiadau eraill ar eu defnyddio yn yr amgylchedd hanesyddol, gan gynnwys:

- Gwaharddiad ar ddefnyddio datgelyddion metel ar Henebion yng Nghymru, heb ganiatâd Cadw. Bydd unrhyw un sy'n defnyddio datgelyddion metel ac yn symud gwrthrychau o Henebion heb ganiatâd yn troseddu o dan Ddeddf Ardaloedd Archeolegol a Henebion 1979, fel y'i diwygiwyd a'i diweddaru gan Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023. Gallai hynny hefyd fod yn ddifrod troseddol a lladrad[1].

- Gwaharddiad ar ddefnyddio datgelyddion metel ar dir mynediad[2].

- Mae defnyddio datgelyddion metel yn groes i Is-ddeddfau'r Comisiwn Coedwigaeth.

- Mae angen trwydded i ddarganfod metel ar dir yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol[3]. Mae'n rhaid i geisiadau am drwydded gynnwys dyluniad y prosiect sydd wedi'i gytuno gydag Arecheolegydd[4] perthnasol yr Ymddiriedolaeth.

- Gallai fod yna gyfyngiadau hefyd ar ddarganfod metel ar rai safleoedd. Gallai hynny gynnwys tir o dan Stiwardiaeth Cefn Gwlad neu gynlluniau amaeth-amgylcheddol eraill[5]. Gellir cael manylion y cyfyngiadau o sawl ffynhonnell, gan gynnwys y tirfeddiannwr / deilydd, eich Swyddog Cyswllt Darganfyddiadau neu Gofnodion Amgylcheddol Hanesyddol neu http://cadw.gov.wales.

- Mae paradmedrau cyfreithiol eraill yn cynnwys Deddf Gwarchod Olion Milwrol 1986[6], Deddf Trysor 1996 (ymestynnwyd yn 2003) a Deddf Gladdu 1857.

- Mae rhai safleoedd wedi'u dynodi'n Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig am eu diddordeb biolegol neu ddaearegol. Mae'n rhaid cael caniatâd Cyfoeth Naturiol Cymru ar gyfer gweithgareddau a allai niweidio diddordeb arbennig y safle[7].

3. Canllawiau ar gyfer defnyddio Datgelyddion Metel yn gyfrifol:

3.1. Mae'r Cynllun Hynafiaethau Cludadwy yn gôd ymarfer ar gyfer datguddio metel yn gyfrifol yng Nghymru a Lloegr (2017). Mae'r côd hwn wedi'i gymeradwyo gan Amgueddfa Cymru / Cynllun Henebion Cludadwy Cymru, Cymdeithas Swyddogion Archeolegol Llywodraeth Leol, Sefydliad Siartredig yr Archeolegwyr, Cyngor Archeoleg Prydain a'r Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru, ymysg eraill. Mae ar gael ar: https://finds.org.uk/getinvolved/guides/codeofpractice [ymwelwyd 05/06/18].

3.2. Ffallai fod gan glybiau datgelu metel annibynnol eu côd ymarfer eu hunain. Mae gan Gyngor Cenedlaethol Datgelu Metel (www.ncmd.co.uk) a Ffederasiwn Datgelyddion Annibynnol (www.fid.newbury.net) hefyd Gôd Ymddygiad y mae'n rhaid i'w haelodau ei ddilyn fel amod o aelodaeth.

3.3. Mae dogfen ganllaw ar gyfer tirfeddianwyr wedi'i datblygu gan y Grŵp Ymgynghorol Henebion Cludadwy ac mae ar gael yma: https://finds.org.uk/documents/file/Landowner%20leaflet%20FINAL.pdf

4. Argymhellion:

4.1. Mae'n annhebyg y bydd caniatâd i ddefnyddio datgelyddion metel yn cael ei roi ar dir ym mherchnogaeth Awdurdod y Parc Cenedlaethol, oni bai ei fod yn rhan o raglen ymchwil archeolegol achrededig ac o dan oruchwyliaeth.

4.2. Dylai Awdurdod y Parc Cenedlaethol annog tirfeddianwyr ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog gymryd agwedd debyg

5. Cyngor i Ddatgelwyr Metel yn gofyn am ganiatâd

5.1. Mae'n annhebyg y bydd caniatâd i ddefnyddio datgelyddion metel yn cael ei roi ar dir ym mherchnogaeth Awdurdod y Parc Cenedlaethol, oni bai ei fod yn rhan o raglen ymchwil archeolegol achrededig ac o dan oruchwyliaeth.

5.2. Mae'n rhaid i unrhyw un sy'n dymuno datgelu metel ar dir preifat ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ofyn am, a chael caniatâd gan, y tirfeddiannwr cyn dechrau. Argymhellir yn gryf bod unigolion yn gofyn am ganiatâd yn dod yn gyfarwydd â:

- Y Cynllun Henebion Cludadwy https://funds.org.uk/
- Côd Ymarfer Cynllun Henebion Cludadwy ar gyfer Darganfod Metel yn Gyfrifol yng Nghymru a Lloegr, 2017: https://finds.org.uk/getinvolved/guides/codeofpractice
- Manylion cyswllt eich Swyddfa Cydlynu Darganfyddiadau Lleol, gellir eu cael oddi wrth y Cynllun Henebion Cludadwy: Ar lein https://finds.org.uk/contacts, ebost info@finds.org.uk, ffôn 020 7323 8611.
- Ac i ganfod rhagor ynghylch darganfod metel a chlybiau lleol, trwy'r Cyngor Cenedlaethol Darganfod Metel neu (www.ncmd.co.uk) Ffederasiwn Datgelwyr Annibynnol (www.fid.org.uk).

Troednodiadau

1. Troseddau Treftadaeth: http://cadw.gov.wales/historicenvironment/policy/heritage_crime/?lang=en [Ymwelwyd 3/1/25]
2. Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 ATODLEN 2, Adran 2 Cyfyngiadau i'w dilyn gan rai sy'n ymarfer hawliau mynediad. Paragraff k: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/37/schedule/2/enacted [Ymwelwyd 06/04/18]
3. Is-ddeddfau'r Comisiwn Coedwigaeth: Offeryn Statudol 1982 Rhif 648, Adran 5.ix:
4. Darganfod Metel ar Dir yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol: https://www.nationaltrust.org.uk/features/metal-detecting-on-our-land [Ymwelwyd 05/06/18].
5. Llyfryn rheolau uwch Glastir: https://beta.gov.wales/glastir-advanced-2018-rules-booklets [Ymwelwyd 24/04/18]
6. Deddf Gwarchod Olion Milwrol 1986: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/35/contents [Ymwelwyd 06/04/18]
7. Mae rhagor o wybodaeth ynghylch Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, pam eu bod wedi'u dynodi, beth yw cyfrifoldebau tirfeddianwyr a ble maen nhw ar gael yma https://bit.ly/2JfihUN

Cyfeiriadau:

Deddf Henebion ac Ardaloedd Archeolegol 1979: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1979/46

Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog/ Cynllun Rheoli ar gyfer Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2015 – 20: http://www.beacons-npa.gov.uk/wp-content/uploads/BBNP_Management-Plan-PROOF-03-03-16-English.pdf

Llyfryn Cadw 'Beth yw Cofrestru': http://cadw.gov.wales/docs/cadw/publications/What_is_Scheduling_EN.pdf

Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/37/schedule/2

Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016: https://www.legislation.gov.uk/anaw/2016/4/contents

Cynllun Henebion Cludadwy, 2010. Canllawiau ar gyfer tirfeddiannwr, meddianwyr a thenantiaid amaethyddol yng Nghymru a Lloegr: https://finds.org.uk/getinvolved/guides/guidancelandowners

Cynllun Henebion Cludadwy, 2017: Cod Ymarfer ar gyfer Darganfod Metel yn Gyfrifol yng Nghymru a Lloegr: https://finds.org.uk/getinvolved/guides/codeofpractice

Parciau Cenedlaethol y DU, 2018: Datganiad ar y cyd ar yr Amgylchedd Hanesyddol ym Mharciau Cenedlaethol Cymru, Lloegr a'r Alban, Cynllun Gweithredu 2018 – 2023.